

Микола Коломієць,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка,
Інна Коренева,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

ЗАВДАННЯ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

У статті на основі аналізу цілей сталого розвитку обґрунтовано завдання виховання школярів. Визначено домінуючі ціннісні орієнтації, необхідні для свідомого прийняття ідей сталого розвитку. Запропоновані шляхи формування необхідних якостей особистості й ціннісних орієнтацій у практиці роботи школи.

Ключові слова: сталий розвиток, виховання, ціннісні орієнтації.

Постановка проблеми. Освіта є передумовою та водночас пріоритетним засобом досягнення сталого розвитку. Згідно з Порядком денним на XXI століття, просвіту, включаючи формальну освіту, підвищення інформованості населення та професійну підготовку слід визнати як процес, що дозволить суспільству досягати поставлених цілей, серед яких і сталий розвиток суспільства. Освіта, насамперед шкільна, має забезпечити інформованість школярів з питань екології та етики, формування цінностей і якостей особистості, навиків і стилів поведінки, сумісних зі сталим розвитком.

Однією із основних та необхідних умов є зміна суспільної свідомості в сторону сталого розвитку суспільства, зміни в освіті, у вихованні людей. Освіта для сталого (збалансованого) розвитку має за мету формування світогляду, що базується на принципах сталого розвитку, систематизації та засвоєння інформації з питань сталого розвитку [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність поставленої проблеми зумовила значну увагу науковців питанням реалізації ідей сталого розвитку в умовах української держави. Розробляються питання економічного складника, ролі сучасних промислових регіонів у реалізації сталого розвитку суспільства [2]. Значну увагу зосереджено на реалізації ідей сталого розвитку в освіті. Філософські аспекти екологічної освіти сталого розвитку досліджено Г.Філіпчуком, який виокремлює особливу роль освіти як важливої складової загальнолюдської і національної культур, шляхи і напрямки формування екологічної свідомості, культури, етичної відповідальності [3]. Важливе значення у теоретичному і практичному впровадженні ідей освіти сталого розвитку займає міжнародний освітній

проект для шкільної молоді та дорослих «Освіта для сталого розвитку в дії» під керівництвом професора О. Пометун. В рамках проекту колективом розроблено і впроваджено в практику роботи загальноосвітніх навчальних закладів низку навчальних курсів з освіти для сталого розвитку у 3-8 класах, матеріали для позакласної роботи, електронний журнал «Надихаємо на дії» тощо [4; 5; 6].

Виклад основного матеріалу. Відповідно до нормативних документів, сталий розвиток суспільства визначається як безперервний процес, що включає розширення знань, формування спеціальних навиків, життєвих позицій і цінностей щодо здорового способу життя в гармонії з природою. Це потребує відмови від методів, орієнтованих лише на передачу інформації, й переходу до ширшого впровадження активних методів навчання, багатостороннього й міждисциплінарного аналізу ситуацій реального життя (позитивного досвіду). Реалізація ідей освіти для сталого розвитку здійснюється через інтеграцію її тем у всі навчальні дисципліни, а також організацію спеціальних тематичних програм [7; 8]. Під сталим розвитком розуміється такий розвиток суспільства, за якого задоволення потреб у природних ресурсах теперішніх поколінь не повинно ставити під загрозу можливості майбутніх поколінь задовольняти в них свої потреби, коли будуть узгоджені екологічні, економічні та соціальні складові розвитку, коли техногенне навантаження не буде перевищувати можливостей навколишнього природного середовища до самовідновлення, а суспільство усвідомить перевагу екологічних пріоритетів над іншими [2].

Реалізація ідей сталого розвитку залежить не тільки від державних органів, громадських організацій а й від кожного конкретного індивіда, який має свідомо зробити вибір при прийнятті рішень на користь сталого розвитку. Як зазначає Олександр Іщенко, «забезпечення сталого розвитку у сучасному світі, що глобалізується, у значній мірі залежить від формування у індивідів та соціальних груп відповідної системи цінностей. Однак потребує визначення як зміст систем цінностей, які мають бути специфічними для кожної країни, так і засоби ефективного сприяння їх формуванню» [9]. На думку О. Пометун головним завданням школи у процесі освіти для сталого розвитку є «...формування у них (учнів) уміння встановлювати гармонійну взаємодію між собою та іншими людьми, світом узагалі, думати та мислити оригінально, творчо» [6, 175]. На наш погляд це покладає важливі завдання на освіту взагалі й виховання зокрема, яке здатне сприяти зміні поглядів молоді, розвиткові критичного мислення, формуванню таких моральних норм і ціннісних орієнтацій, які дадуть їм можливість зробити цей світ більш безпечним, більш здоровим і успішним.

У цілому сучасні цінності сталого розвитку можна поділити на такі групи: вітальні; світоглядні; соціально-економічні; політичні [10, 393]. Їх відповідність завданням виховання українських школярів наведена в табл. 1

Відповідність цінностей сталого розвитку завданням національного виховання

Цінності сталого розвитку	Завдання виховання
Вітальні (подолання бідності, зупинення голоду, збереження здоров'я, екосистем)	-виховання любові до природи, бажання берегти і примножувати її; -формування навичок здорового способу життя, природозберігаючої поведінки.
Світоглядні (якісна освіта)	-розвиток різних видів мислення (критичного, логічного, системного тощо); -формування наукового світогляду; -формування культури розумової праці.
Соціально-економічні (зайнятість населення, упровадження інновацій і розвиток інфраструктури, міст; відповідальність в економічній діяльності)	-виховання працелюбства, поваги до праці і людей праці; -формування усвідомленого ставлення до вибору майбутньої професійної діяльності; -формування почуття відповідальності за свої вчинки, результати діяльності.
Політичні (запобігання дискримінації, справедливість, партнерство)	-формування таких якостей особистості як справедливість, толерантність, повага до людини; -формування почуття обов'язку і відповідальності; -виховання громадянської активності; -формування правової свідомості школярів, виховання поваги до Української держави і права; -вироблення вмінь і навичок правомірної поведінки, виховання нетерпимості до правопорушень і злочинності.

Джерело: укладено авторами

Оскільки особисті якості школярів, їх ціннісні орієнтації формуються у процесі діяльності, то з метою формування їх формування в контексті цінностей сталого розвитку необхідно залучати учнів до такої діяльності, в якій вони змушені обирати ціннісні орієнтації сталого розвитку. Це можуть бути природоохоронні акції («Чистий берег», «Посади дерево», «Підгодуй тварин взимку»); флеш-моби на морально етичні чи екологічні теми (шкідливість паління, вживання алкоголю, зберігаємо енергію і ресурси, зменшуємо відходи); навчально-виховні проекти («Як бережемо ресурси», «Зменшення продукування відходів – міфи чи реальність» тощо).

Орієнтація у вихованні на цілі сталого розвитку сприяє формуванню особистості, здатної осмислити дану проблематику, будувати свою діяльність

з урахуванням означених цінностей. Особливої уваги потребує проблема впливу навчальних предметів на формування цінностей сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Підліснюк В., Рудик І., Кириленко В. І. Вишенська, О. Маслюківська. Сталый розвиток суспільства: роль освіти. Путівник : за ред. В. Підліснюк. Київ: Видавництво СПД «Ковальчук», 2005. 88 с.
2. Сталый розвиток промислового регіону: соціальні аспекти: моногр. / О.Ф. Новікова, О.І. Амоша, В.П. Антонюк та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Донецьк, 2012. 534 с.
3. Філіпчук Г.Г. Філософія екологічної освіти сталого розвитку : монографія. Чернівці: Зелена Буковина. 2012. 460 с.
4. Пометун О.І. Освіта для стійкого розвитку – інновація ХХІ століття. *Освітні коментарі*. №7-8-9. 2011. С. 7-11.
5. Пометун О.І., Сущенко І.М., Топузов О.М. Уроки для сталого розвитку: як організувати позакласну роботу учнів основної школи : методичний посібник для вчителів. Київ: Видавничий дім «Освіта». 2011. 76 с.
6. Пометун О.І. Педагогічні засади освіти для сталого розвитку в українській школі. *Український педагогічний журнал*. 2015. №1. С.171-182
7. Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. академіка НАН України Б.Є. Патона. Київ: Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України». 2012. 72 с.
8. Стратегія ЕЗК ООН для образования в интересах устойчивого развития. URL: <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/documents/2005/ser/ac.13/ser.ac.13.2005.3.rev.1.r.pdf> (дата звернення: 12.09.17)
9. Іщенко О.В. Трансформація цінностей як чинник забезпечення сталого розвитку. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/26440/1/Ishhenko%20.pdf> (дата звернення: 24.07.17)
10. Коренева І.М. Система підготовки майбутніх учителів біології до реалізації функцій освіти для сталого розвитку: монографія. Суми, Вінниченко М. Д. 2019. 526 с.

TASKS OF PUPILS EDUCATION IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF UKRAINE

In the article, based on the analysis of the goals of sustainable development, the task of educating students is substantiated. The dominant value orientations necessary for conscious acceptance of sustainable development ideas have been identified. The ways of formation of necessary qualities of the person and values orientations in practice of work of school are offered.

Keywords: *sustainable development, education, value orientations.*